

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

GØR DEMOKRATIET TILGÆNGELIGT

EN ANALYSE AF
TILGÆNGELIGHED I
VALGKAMPEN FOR
PERSONER MED HANDICAP

møde
1. sal

**GØR DEMOKRATIET TILGÆNGELIGT
EN ANALYSE AF TILGÆNGELIGHED I VALGKAMPEN FOR PERSONER
MED HANDICAP**

Forfattere:

Analytiker, Tinne Steffensen

Student, Camilla Presutti Witt

Ligebehandlingsafdelingen, Institut for Menneskerettigheder

Ansvarlig: Ligebehandlingschef, Maria Ventegodt

Redaktion: Teamleder, Nikolaj Nielsen

Forsidegrafik: Bgraphic

© 2019 Institut for Menneskerettigheder
Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution

Wilders Plads 8K
1403 København K
Telefon 3269 8888
www.menneskeret.dk

Denne publikation eller dele af den må reproduceres til ikke-kommercielle formål med tydelig angivelse af kilde.

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt.

Vi bruger fx store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster.

Læs mere om tilgængelighed på

www.menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

ENGLISH SUMMARY	4
RESUMÉ	6
1 VALG OG HANDICAP	8
1.1 HANDICAP OG TILGÆNGELIGHED	9
1.2 DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE	10
1.3 DIGITAL TILGÆNGELIGHED I DANMARK	11
1.3.1 OMFANG AF PROBLEM	12
1.4 FYSISK TILGÆNGELIGHED I DANMARK	14
1.4.1 OMFANG AF PROBLEM	15
2 DIGITAL TILGÆNGELIGHED PÅ PARTIERS HJEMMESIDER	17
2.1 EN KILDE TIL INFORMATION OM POLITIK	17
2.1 HVORDAN HAR VI UNDERSØGT DET?	18
2.1.1 KONTAKT TIL PARTIERNE	19
2.1.2 RUNDSPØRGE	20
2.2 RESULTATER	20
2.2.1 SAMTLIGE PARTIER KLARER SIG DÅRLIGT	20
2.2.2 TILGÆNGELIGT VALGMATERIALE	22
3 TILGÆNGELIGHED PÅ VÆLGERMØDER	23
3.1 VÆLGERMØDERS BETYDNING	23
3.1.1 VÆLGERMØDER OG TILGÆNGELIGHED	23
3.2 HVORDAN HAR VI UNDERSØGT DET?	23
3.3 RESULTATER	25
3.3.1 INGEN INFORMERER OM TILGÆNGELIGHED	25
3.3.2 TILGÆNGELIGHEDEN HALTER	26
3.3.3 MANGE MED HANDICAP MÅ GÅ FORGÆVES	28
3.3.4 BARRIERER FOR POLITIKERE MED HANDICAP	29
4 ANBEFALINGER	31
LITTERATUR	32
SLUTNOTER	33

ENGLISH SUMMARY

Political participation and elections are essential parts of democracy. An election in a democracy like Denmark is far from limited to the act and day of voting. Before election day, political rallies are held. At the rallies a big proportion of Danish voters both seek information on the parties' policies to find out who to vote for and participate in discussions and dialogues on selected key issues.

This report focusses on accessibility in elections for people with disabilities by exploring digital accessibility on political parties' websites and physical accessibility at 100 randomly selected political rally locations.

Poor accessibility can pose serious barriers to participation whether it be digital when searching for information on policies and political programmes on political parties' website or physical, when participating in political events or rallies to get acquainted with politicians' key issues and possibly voice your own opinions on those matters.

This report shows that there are substantial problems when it comes to accessibility and elections. Out of the 100 randomly selected rally locations none inform about the location's accessibility in the event description prior to having the rally. The lack of information has great consequences for people with disabilities who thereby must seek information on their own and consequently might either show up in vain or completely avoid attending rallies at locations, at which they have not previously been.

For 80 of the 100 locations it was possible to obtain information on several aspects of accessibility (disability parking, level free access, elevators – if several levels, accessible toilet and teleloop). Between 21 % and 79 % of the locations were accessible depending on disability association. Wheelchair users and people who have trouble walking, and must have access to a toilet, are for example going to go in vain 3 out of 10 times due to lack of accessibility. The lack of accessibility is not only of consequence to interested citizens but equally to people with disabilities who wish to partake actively in politics and run for election.

The parties' websites are tested using international standards for digital accessibility (WCAG 2.0). The test results show that all parties score "poor" on the accessibility scale, meaning that the digital accessibility is so poor that especially people with several different disabilities cannot use the sites. On 7 out of 9 of the parties' websites it is not possible for people with e.g. impaired sight

that use assistance programmes to join the party as a member due to lack of functionality in the formulary.

The results are in stark contrast to Article 29 of the Convention of Rights for People with Disabilities (CRPD), which specifically emphasizes that the Danish state is obliged to continuously promote an environment where people with disabilities can fully participate in politics on equal terms with others. Both when it comes to participation in political parties' activities election materials that must be both accessible and easy to understand.

Based on this report we have the following recommendations to how accessibility and equal treatment for people with disabilities can be strengthened:

1. That parliament modify the law, so that the legal requirements for accessibility to public websites and mobile applications also apply to the parties entitled to attend elections for parliament.
2. That the parties ensure that both written physical election material and the parties' websites are accessible.
3. That the parties promote that election rallies are accessible, and that information on accessibility is provided prior to the events.

RESUMÉ

Politisk deltagelse og politiske valg er en essentiel del af demokratiet. Et valg i et demokrati som Danmark er dog langt fra begrænset til selve valghandlingen og valgdagen. Forud for dagen har der været afholdt valgkamp, hvor en stor andel af danske vælgere søger information om partiernes politik for at finde ud af, hvem deres stemme skal sættes på, og hvor vælgere landet over deltager i vælgermøder for at høre om politikernes mærkesager samt udveksler holdninger.

Denne rapport sætter fokus på tilgængelighed i valgkampen for personer med handicap ved at undersøge tilgængeligheden på de politiske partiers hjemmesider og 100 tilfældigt udvalgte vælgermødelokaliteter.

Manglende tilgængelighed kan udgøre en væsentlig barriere for deltagelse, om det er digitalt, når man søger information om partiernes politik og program på internettet, eller om det er fysisk, når man deltager i politiske arrangementer og vælgermøder for at høre om politikernes mærkesager og eventuelt give sin mening til kende.

Undersøgelsen viser, at der er betydelige problemer med tilgængeligheden. Af de 100 tilfældigt udvalgte vælgerlokaliteter er der ingen af stederne, der – forud for vælgermødet – informerer om stedets fysiske tilgængelighed. Den manglende information har store konsekvenser for folk med handicap, der dermed selv skal søge information om tilgængelighed. Konsekvenserne kan være, at mange dukker forgæves op, men også at andre helt lader være med at færdes steder, som de ikke har besøgt forinden.

For 80 af lokaliteterne var det muligt at indhente information om tilgængelighed (handicapparkering, niveaufri adgang, elevator – hvis flere niveauer, handicapproilet og teleslynge). Mellem 21 % og 79 % af lokaliteterne var fysisk tilgængelige alt efter, hvilke persongrupper der er tale om. Kørestolsbrugere eller personer, der har gangbesvær, der vil have brug for at benytte et toilet, vil eksempelvis komme forgæves 3 ud af 10 gange på grund af manglende tilgængelighed. Den manglende tilgængelighed har ikke alene konsekvenser for borgere og vælgere, men også for de personer med handicap, der ønsker at bidrage aktivt i politik og stiller op til folketinget.

Partiernes hjemmesider er testet på baggrund af internationale standarder for digital tilgængelighed (WCAG 2.0). Samtlige partier bliver vurderet til at ligge i kategorien ”dårlig”, hvilket betyder, at tilgængeligheden på hjemmesiderne er så

kritisk, at særligt personer med forskellige typer af handicap ikke kan benytte siden uden store problemer. På 7 ud af 9 af partiernes hjemmesider er det for personer, der for eksempel på grund af stærkt nedsat syn eller blindhed benytter hjælpeprogrammer, ikke muligt at melde sig ind i partiet på grund af manglende opsætning af funktionalitet. Der er heller ingen af partierne, der har tilgængeligt valgmateriale, der kan tilgås direkte på hjemmesiderne.

Resultaterne står i stærk kontrast til handicapkonventionens artikel 29, der netop understreger, at den danske stat er forpligtet til løbende at fremme et miljø, hvor personer med handicap fuldt ud kan deltage i politik på lige vilkår med andre. Det gælder både deltagelse i politiske partiers aktiviteter, og at valgmaterialer er tilgængelige og lette at forstå og anvende.

På baggrund af vores undersøgelse kommer vi med følgende anbefalinger til, hvordan tilgængeligheden og ligebehandlingen af personer med handicap kan styrkes:

1. At Folketinget ændrer lov om tilgængelighed til offentlige hjemmesider og mobilapplikationer, så den også gælder for opstillingsberettigede partier til Folketinget.
2. At partierne sikrer, at både fysisk valgmateriale og partiernes hjemmesider er tilgængelige.
3. At partierne fremmer, at vælgermøder bliver tilgængelige, og at der bliver oplyst om tilgængelighed forud for vælgermøderne.

KAPITEL 1

1 VALG OG HANDICAP

Institut for Menneskerettigheder har til opgave at sikre og fremme gennemførelsen af FN's Handicapkonvention i Danmark. Instituttet arbejder for at nedbryde de barrierer, som mennesker med handicap støder på i det danske samfund. En barriere som manglende tilgængelighed kan afskære mennesker med handicap fra at deltage i samfundet på lige fod med andre.

Muligheden for politisk deltagelse ved valg, at kunne sætte sin stemme på et parti, at kunne deltage i politiske arrangementer og forsamlinger, er essentielle demokratiske rettigheder. Instituttet ønsker med denne analyse at sætte fokus på barrierer, for at personer med handicap kan deltage i demokratiske valg på lige fod med andre.

Denne rapport sætter fokus på tilgængelighed i valgkampen for personer med handicap ved at undersøge tilgængeligheden på de politiske partiers hjemmesider og 100 tilfældigt udvalgte vælgermødelokaliteter ved det seneste folketingsvalg i 2015.

Information om de politiske partier og deres politik er en forudsætning for at kunne stemme og træffe et valg på et oplyst grundlag. Et valg i Danmark er langt fra begrænset til valghandlingen og valgdagen. Forud for dagen har der været afholdt en valgkamp, hvor en stor andel af danske vælgere søger information om partiernes politik for at finde ud af, hvem deres stemme skal sættes på, eller deltager i vælgermøder for at høre om politikernes mærkesager og udveksle holdninger.

Manglende tilgængelighed kan udgøre en væsentlig barriere for politisk deltagelse, både digitalt i forhold til at søge information om partiernes politik og program på internettet, og fysisk ved deltagelse i politiske arrangementer og vælgermøder. I praksis vil manglende tilgængelighed efterlade nogle personer uden for døren og hindre dem i at have adgang til den politiske meningsudveksling, som er en del af kernen i vores demokrati.

Mange personer med handicap oplever, at de har sværere ved at deltage i det politiske liv end andre. I 2009 udviklede Center for Ligebehandling af Handicappede en pjece om, hvordan kommunerne kan sikre tilgængelighed til

valg og folkeafstemninger. Pjecen blev motiveret af, at ”både lovgivningen og den praktiske udførelse af valg og folkeafstemninger kan gøre det svært eller umuligt for mennesker med funktionsnedsættelse at stemme på lige vilkår med andre.” (Center for Ligebehandling af handicappede 2013: 7) ¹. I 2011 sendte Landsforeningen LEV brev til Indenrigsministeriet med forslag om, at der sættes billeder og logos på stemmesedler, samt breve til samtlige partier med en appel om at partierne udvikler letlæseligt valgmateriale².

Lovgivningsmæssigt mangler der stadig bestemmelser, som f.eks. sikrer tilgængeligt valgmateriale og fysisk tilgængelighed til valgarrangementer. Problemerne opleves helt konkret, når valgprogrammerne i TV ikke sendes med tegnsprogstolkning, eller når vælgermøder afholdes på steder, hvor personer, som er kørestolsbrugere, ikke kan komme ind.

Ved at gøre information om de politiske partier og deres politik og adgangen til politiske arrangementer mere tilgængelig, vil det blive nemmere at deltage for alle borgere, men særligt borgere med handicap vil opleve øget adgang og mulighed for at deltage i demokratiet.

1.1 HANDICAP OG TILGÆNGELIGHED

Handicapkonventionen beskriver personer med handicap som personer, der har ”en langvarig fysisk, psykisk, intellektuel eller sensorisk funktionsnedsættelse, som i samspil med forskellige barrierer kan hindre dem i fuldt og effektivt at deltage i samfundslivet på lige fod med andre.” (artikel 1 i FN’s Handicapkonvention).

FN’s Handicapkonvention er baseret på et socialt handicapbegreb. Det betyder, at et handicap opstår, når mennesker med funktionsnedsættelse møder barrierer i hverdagen. Barrierer, der kan betyde tab af eller begrænsninger i mulighederne for at deltage i samfundslivet på lige fod med andre.

At noget er tilgængeligt betyder, at personer med handicap har adgang på lige fod med andre. Tilgængelighedstiltag kan defineres som tiltag, der skal mindske krav til menneskers funktionsevne. Det kan eksempelvis være tiltag, der gør det muligt for personer med handicap at bevæge sig frit og tilgå information og kommunikere uden barrierer i omgivelserne.

Af de mest kendte eksempler på tilgængelighedstiltag er handicapparkering og ramper. Der findes imidlertid en række tiltag som for eksempel elevatorer, niveaufri bygninger eller skridfri belægning, der alt sammen er eksempler på design, der forsøger at nedbryde barrierer i det byggede miljø til gavn for alle (også kaldet universelt design). Tilgængelighed kan også være kommunikativ i

form af kort og tydelig tekst eller digital i form af hjemmesider, der er lette at tilgå og fungerer med tekstoplæsningsprogrammer.

Vi skelner i denne rapport mellem digital og fysisk tilgængelighed.

Digital tilgængelighed angår, hvorvidt en hjemmeside, mobil applikation eller elektroniske dokumenter er mulige at navigere og benytte af brugerne, også når brugeren har et syns-, høre-, motorisk- eller kognitivt handicap.

Fysisk tilgængelighed angår de fysiske rammer, og om det er muligt at færdes i, få adgang til og bruge bygninger, services eller miljøer på lige fod med andre. Fysisk tilgængelighed vil være relevant for personer med bevægelses- og motoriske handicap, men også syns- eller hørehandicap. For personer med døvblindhed er den fysiske tilgængelighed i byen for eksempel afgørende for, hvorvidt de kan færdes på egen hånd.

Manglende tilgængelighed vil især gå ud over personer med handicap, men en styrkelse af tilgængelighed kan også komme andre grupper til gode som f.eks. ældre, der er dårligt gående og forældre med barnevogne eller små børn.

1.2 DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE

Danmark er i henhold til FN's Handicapkonvention forpligtet til at sikre, at personer med handicap kan nyde alle menneskerettigheder på lige vilkår med andre. Konventionen skaber således ikke nye rettigheder, men anviser, hvordan de velkendte, grundlæggende menneskerettigheder skal forstås og gennemføres til gavn for personer med handicap.

Ifølge Handicapkonventionens artikel 29, der vedrører retten til politisk deltagelse, er den danske stat forpligtet til aktivt at fremme et miljø, hvor personer med handicap effektivt og fuldt ud kan deltage i varetagelsen af offentlige og politiske anliggender på lige vilkår med andre. Dette gælder blandt andet deltagelse i private organisationer, foreninger og politiske partiers aktiviteter og administration. Staten skal desuden sikre, at personer med handicap har mulighed for at stemme og blive valgt ved bl.a. at sikre, at stemmeprocedurer, afstemningsfaciliteter og valgmateriale er tilgængelige samt lette at forstå og anvende. Danmark er forpligtet til løbende at arbejde for at forbedre mulighederne for personer med handicaps deltagelse i det politiske liv på lige vilkår med andre.

Handicapkonventionens artikel 9 vedrører retten til tilgængelighed. Der er tale om en nøglerettighed i konventionen, som udtrykker det grundlæggende princip om, at samfundet skal indrettes, så personer med handicap kan leve et

selvstændigt liv og deltage fuldt ud i alle dele af samfundslivet. Tilgængelige omgivelser er desuden en forudsætning for, at mange af konventionens øvrige rettigheder kan opfyldes. Eksempelvis er det en forudsætning for en inkluderende folkeskole (artikel 24), at skolerne er tilgængelige. Tilgængelighedsforpligtelsen indebærer en forpligtelse til ved generelle tiltag at ændre de samfundsmæssige strukturer med henblik på at fjerne de barrierer, der gør, at personer med handicap ikke kan deltage i samfundslivet på lige vilkår med andre.

Handicapbegrebet er bredt og omfatter alle former for funktionsnedsættelser, hvorfor tilgængelighed skal sikres til personer med både fysiske, psykiske, intellektuelle og sensoriske funktionsnedsættelser.

Handicapkonventionens artikel 9 indebærer, at de stater, der har tiltrådt konventionen, herunder Danmark, løbende skal arbejde for, at samfundet bliver tilgængeligt for alle. Bestemmelsen fastslår, at Danmark har pligt til at fremme adgangen for personer med handicap til fysiske omgivelser, transportmuligheder, information, kommunikation og øvrige faciliteter, som er tilgængelige for offentligheden. Det gælder også tilgængelighed til hjemmesider, der skal kunne benyttes af alle borgere. Tilgængelighed angår således meget mere end blot tilgængelighed til fysiske strukturer.

Inden vi går videre til rapportens analyse, vil vi kort gennemgå de to tilgængelighedstyper: digital tilgængelighed og fysisk tilgængelighed.

1.3 DIGITAL TILGÆNGELIGHED I DANMARK

I september 2018 trådte lov om tilgængelighed til offentlige organers hjemmesider og mobilapplikationer i kraft. Loven har til formål at sikre, at offentlige myndigheders hjemmesider er tilgængelige, så flest mulige borgere kan benytte myndighedernes websteder. Loven bygger på et EU-direktiv, det såkaldte webdirektiv fra oktober 2016, og er baseret på en række krav, der udgør den internationale anerkendte standard for digital tilgængelighed (WCAG).

Samtlige partier i Folketinget stemte for lovforslaget, der blev enstemmigt vedtaget³.

Offentlige myndigheder i Danmark har siden 1. januar 2008 været forpligtet til at anvende standarden for tilgængelige websteder, som følge af en aftale indgået mellem regeringen, KL og Danske Regioner om anvendelse af åbne standarder for software i det offentlige fra 2007. Meget tyder dog på, at offentlige hjemmesider stadig halter efter i forhold til at sikre tilgængelighed.

Ved at efterleve principper for god tilgængelighed kan gruppen af borgere, som oplever tilgængelighedsproblemer minimeres væsentligt. Digital tilgængelighed er til fordel for alle, men er en nødvendighed for, at personer med nogle typer af handicap kan orientere sig på en hjemmeside.

Eksempler på grundlæggende principper for god tilgængelighed:

- **Lav tekst til alle:** Sørg for, at alle tekster kan markeres, så de kan læses op af skærmlæsere og oplæsningsværktøjer.
- **Sørg for alsidighed:** Sørg for, at hjemmesiden kan anvendes på så mange måder som muligt. Eksempelvis skal man kunne komme rundt på siden ved hjælp af både mus og tastaturet alene.
- **Sammenhørighed:** Tekster, overskrifter, knapper, felter og lignende, som hænger forståelsesmæssigt og funktionelt sammen, skal også visuelt stå sammen.
- **Farver for alle:** Sørg for, at farven på baggrund og tekst står i tilstrækkelig høj kontrast til hinanden, så mennesker med nedsat syn kan læse teksterne.

1.3.1 OMFANG AF PROBLEM

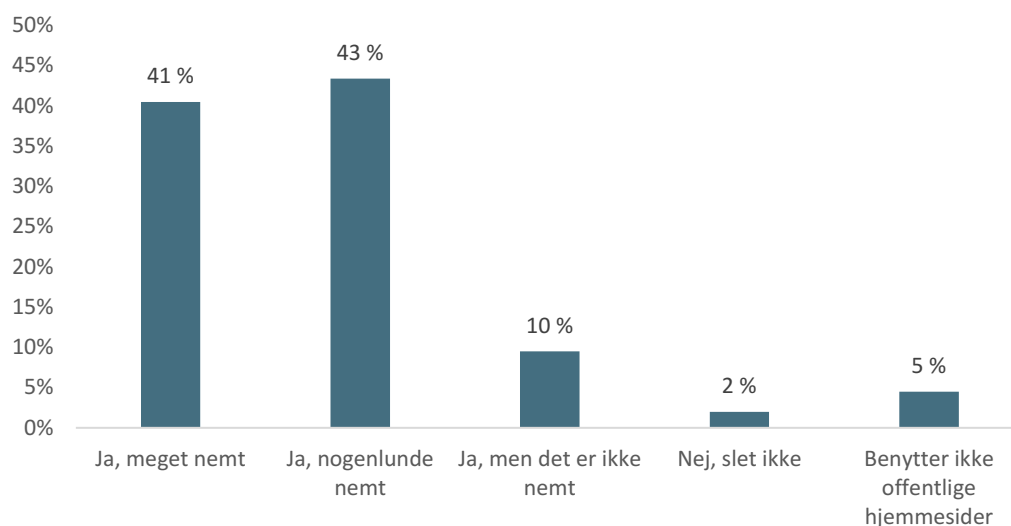
Der er ikke nogen viden om digital tilgængelighed i forbindelse med partiernes hjemmeside. Vi ved dog noget om de generelle udfordringer med digital tilgængelighed for eksempel i forbindelse med brug af offentlige hjemmesider.

Danmark har i mange år været et digitalt foregangsland i forhold til brugen af IT. Med den øgede digitalisering af statens funktioner følger et ansvar for at sikre tilgængelighed. Ikke kun personer med handicap, men også dele af den øvrige bredere befolkning oplever tilgængelighedsproblemer. Ligesom ikke alle personer med handicap oplever problemer.

Figur 1 viser, hvor mange danskere i alderen 16-64 år, der oplever, at de har besvær med at finde informationer, som de søger på offentlige hjemmesider. Figuren bygger på besvarelser fra et repræsentativt udsnit af ca. 20.000 danskere⁴.

10 % svarer, at de kan søge information, men at det ikke er nemt, mens 2 % svarer, at de slet ikke kan. Samlet set er der altså 12 %, der oplever besvær med at finde informationer på offentlige hjemmesider. Det svarer til 434.953 mennesker i den danske befolkning⁵. Hvis man inkluderede ældre over 64 år, ville tallet være noget større.

Figur 1: Oplever du, at du nemt kan finde de informationer, du søger på offentlige hjemmesider? (fx borger.dk, sundhed.dk, kommunens hjemmeside m.m.)

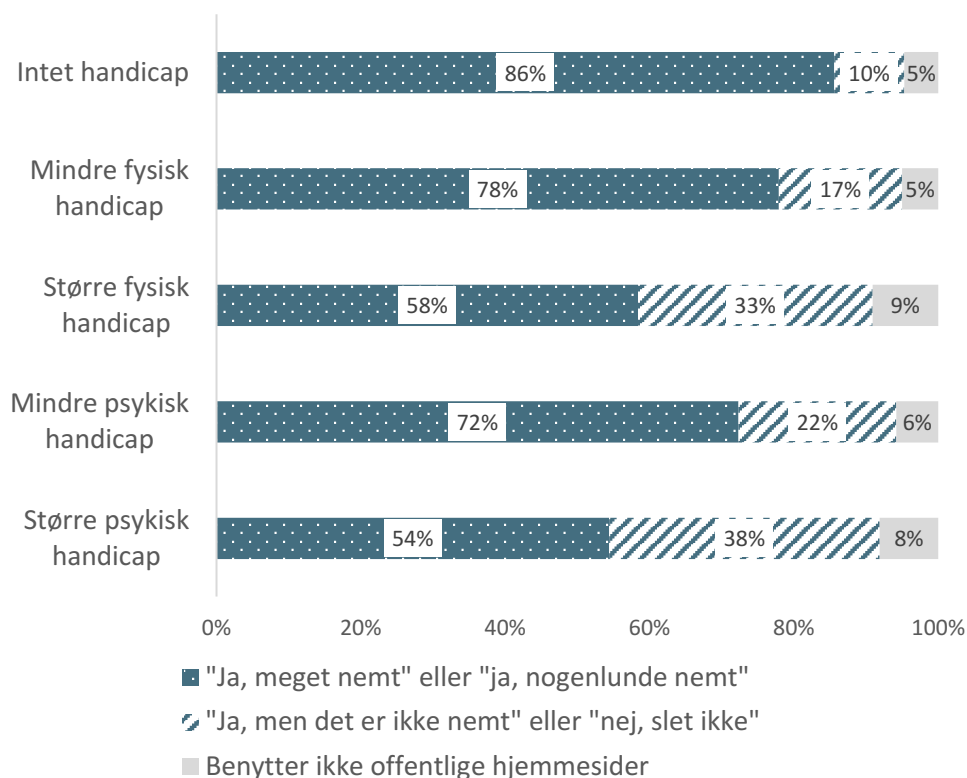
Figurnote: Egne beregninger. Baseret på tal fra SHILD data, 2016. Antal observationer = 21.278.

(Baseret på SHILD data, 2016).

Personer med handicap udgør halvdelen af de ca. 12 %, der oplever besvær, mens personer uden handicap udgør den anden halvdel. Tilgængelighed er altså ikke kun, men i den grad *også* et spørgsmål om handicap.

Ser vi nemlig på sammenhængen mellem handicap og digital tilgængelighed, så er der store forskelle at spore. Af personer med et større psykisk eller et større fysisk handicap er det henholdsvis 35 % og 33 %, der oplever besvær. For personer uden et handicap er det blot 10 %.

Figur 2: Oplever du, at du nemt kan finde de informationer, du søger på offentlige hjemmesider? (fx borger.dk, sundhed.dk, kommunens hjemmeside m.m.)

Figurnote: Baseret på tal fra VIVE og SHILD data, 2016. Antal observationer = [493; 1.056; 1.775; 3.692; 14.262]. Fordelingen for gruppen 'uden handicap' er signifikant forskellig fra de fire handicapgrupper med $p < 0,05$.

Når vi taler om digital tilgængelighed, går det altså på tværs af psykiske og fysiske handicap, ligesom det også udgør et problem for en betydelig del af de personer, der ikke selv rapporterer at have et handicap.

En undersøgelse af medlemmer af Dansk Blindesamfund (VIVE 2017a: 47) viser, at blandt blinde og svagsynede, der ikke har et andet handicap, er det hele 45 %, der enten med besvær eller slet ikke synes, at det er nemt at benytte offentlige hjemmesider.

1.4 FYSISK TILGÆNGELIGHED I DANMARK

Tilgængeligheden til byggeri reguleres i Danmark gennem byggelovgivningen, herunder bygningsreglementet, der senest er blevet revideret i 2018.

Kravene i bygningsreglementet vedrører blandt andet parkeringsforhold, niveaufri adgang, toiletforhold, teleslynge og elevatorforhold. Kravene gælder

dog kun for nybyggeri og omfattende ombygninger, og ikke for allerede eksisterende offentlige bygninger. Samtidig omfatter byggelovgivningens tilgængelighedskrav ikke samtlige handicapgrupper, men primært personer med bevægelseshandicap. Det er nogle af årsagerne til, at der i Danmark fortsat er store problemer med den fysiske tilgængelighed til byggeri.

1.4.1 OMFANG AF PROBLEM

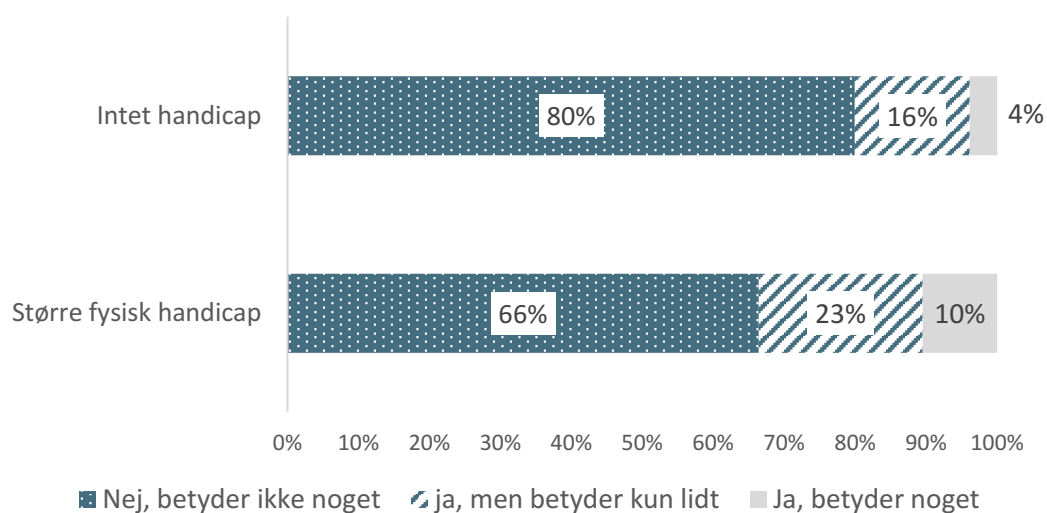
VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd – finder i en rapport fra 2018 om levevilkår for personer med handicap, at personer med handicap møder betydelige barrierer både i forhold til at tage bus og tog og have god fysisk adgang til bygninger (VIVE 2017: 89ff). Det har blandt andet konsekvenser for deltagelse i kulturelle, sociale og frivillige aktiviteter for personer med større fysiske handicap.

16 % af personer med større fysisk handicap benytter slet ikke bus eller tog, mens resterende 27 % gør det med lidt eller megen besvær. For personer med mindre fysisk handicap er det henholdsvis 7 % og 13 % (VIVE 2017: 90). Det betyder også, at en betydelig del af personer med større fysiske handicap er afhængig af handicapkørsel enten i egen bil eller støttet handicapkørsel.

En undersøgelse af VIVE finder, at personer med handicap møder mange barrierer i form af manglende fysisk tilgængelighed, og at det har konsekvenser for, hvordan og hvor meget de deltager i sociale og kulturelle aktiviteter (VIVE 2017).

Det betyder også, at god fysisk adgang får betydning for, hvor personer med handicap færdes. En tredjedel af adspurgte personer med større fysisk handicap i alderen 16-64 år rapporterer, at fysisk adgang betød lidt, noget eller meget for, hvor de går ud i lokalsamfundet (figur 3). For personer uden et handicap betyder god fysisk adgang noget for 20 % i forhold til deres færden i lokalsamfundet. Dette understøtter, at god fysisk adgang kommer alle til gode.

Figur 3: Betyder god fysisk adgang noget for, hvor du går ud i lokalområdet? (café, bar, restaurant, diskotek m.m.)

Figurnote: Baseret på tal fra SHILD data, 2016. Antal observationer = [1.775; 14.262]. Fordelingen for gruppen 'uden handicap' er signifikant forskellig fra gruppen af 'større fysisk handicap' med $p < 0,05$.

En undersøgelse specifikt på medlemmer af Dansk Blindesamfund (VIVE 2017a: 46) viser, at blandt blinde og svagsynede betyder god fysisk adgang noget for hele 63 %. God fysisk adgang har altså særlig stor betydning for, om blinde og svagsynede kan deltage i arrangementer.

2 DIGITAL TILGÆNGELIGHED PÅ PARTIERS HJEMMESIDER

2.1 EN KILDE TIL INFORMATION OM POLITIK

De danske politiske partier fører i dag en stor del af deres valgkamp digitalt. Information om de opstillede kandidater, deres politik og mærkesager kan læses på diverse webmedier. Partiernes egne hjemmesider er en væsentlig kilde til denne information, og mange borgere benytter derfor disse til at orientere sig forud for valg.

I 2015 benyttede 28 % af vælgerne partiernes hjemmesider (Jensen mfl. 2015). Tallene er baseret på en stikprøve af 3.590 repræsentative vælgere. Måske endnu vigtigere svarer 23 % af vælgerne, der har besøgt partiernes hjemmeside, at besøget i høj eller nogen grad har hjulpet til "at afklare det endelige valg mht. stemmeafgivning" (ibid.: 12), mens 20 % svarer "i mindre grad". Partiernes hjemmesider kan altså potentielt både tiltrække og flytte stemmer.

Social- og Indenrigsudvalget besluttede i maj 2016 i en betænkning, at der ikke skulle afsættes penge til tilgængeligt valgmateriale. Som begrundelse for at forkaste forslaget, der blev fremsat af Enhedslisten, henviste Dansk Folkeparti til, at partierne allerede modtog partistøtte, mens Radikale Venstre mente, at det er "op til partierne selv at tilvejebringe relevant materiale" (Folketinget 2016⁶). I 2016-2018 modtog partierne samlet set 110-113 million kroner årligt. Det parti, der modtog mindst partistøtte i 2018 modtog knap 1 million kroner⁷.

Information om partier og deres politik i et klart og tilgængeligt sprog er til gavn for alle, ikke blot for personer med handicap. Unødigt kompliceret sprog hæmmer forståelsen af de politiske budskaber. Manglende brugervenlighed på hjemmesider rammer ligeledes både personer med handicap og personer uden handicap, men vil ramme personer med nogle typer af handicap særligt hårdt.

Partierne er ikke retligt forpligtede til at sikre tilgængelighed, da de i modsætning til offentlige organisationer og myndigheder ikke er omfattet af regler, der stiller krav om digital tilgængelighed. For at kunne deltage i det politiske liv på lige fod med andre, jf. Handicapkonventionens artikel 9, er adgang til valgmateriale eller information om partierne og deres politik en nødvendighed. Partiernes hjemmesider er ikke nødvendigvis den eneste vej til denne information, men udgør en væsentlig kilde i formidlingen af partiernes politik.

2.1 HVORDAN HAR VI UNDERSØGT DET?

Det er formålet med undersøgelsen af partiernes hjemmesider at afdække, i hvilken grad partierne lever op til de krav, der gælder for tilgængelighed til offentlige organers hjemmesider. Til det formål har Institut for Menneskerettigheder indgået et samarbejde med virksomheden Siteimprove, der har speciale i webtilgængelighed. Siteimprove har foretaget en digital test af hjemmesidernes tilgængelighed for de danske politiske partiers, der er repræsenteret i Folketinget.

Følgende hjemmesider er blevet testet:

Parti	Hjemmeside
Alternativet	www.alternativet.dk
Dansk Folkeparti	www.danskfolkeparti.dk
Det Konservative Folkeparti	www.konservative.dk
Enhedslisten	www.enhedslisten.dk
Liberal Alliance	www.liberalalliance.dk
Radikale Venstre	www.radikale.dk
Socialdemokratiet	www.socialdemokratiet.dk
Socialistisk Folkeparti	www.sf.dk
Venstre	www.venstre.dk

Testen indebærer, at ca. 500 sider og undersider på hver enkelt hjemmeside er blevet digitalt gennemtrawlet. Testene fokuserer blandt andet på muligheden for at få læst tekster fra hjemmesiden højt, overskueligheden samt farver og kontraster. Testene foretaget af Siteimprove tildeler hvert partis hjemmeside en score, der afspejler graden af tilgængelighed på hjemmesiden. Scoren går fra 0 til 100, hvor 100 udgør den bedste og mest tilgængelige score.

Hjemmesidens tilgængelighed	Tilsvarende score
Meget dårlig	0-50
Dårlig	51-70
Gennemsnitlig	71-80
God	81-90
Meget god	91-96
Verdensklasse	97-100

Ud over scoren viser testene, inden for hvilke områder hjemmesiderne har problemer i forhold til tilgængelighed. Det kan for eksempel være brugen af farver, kontraster, tekster på klikbare links eller lignende. Som sektor scorer offentlige myndigheders hjemmesider gennemsnitligt 71, hvormed den

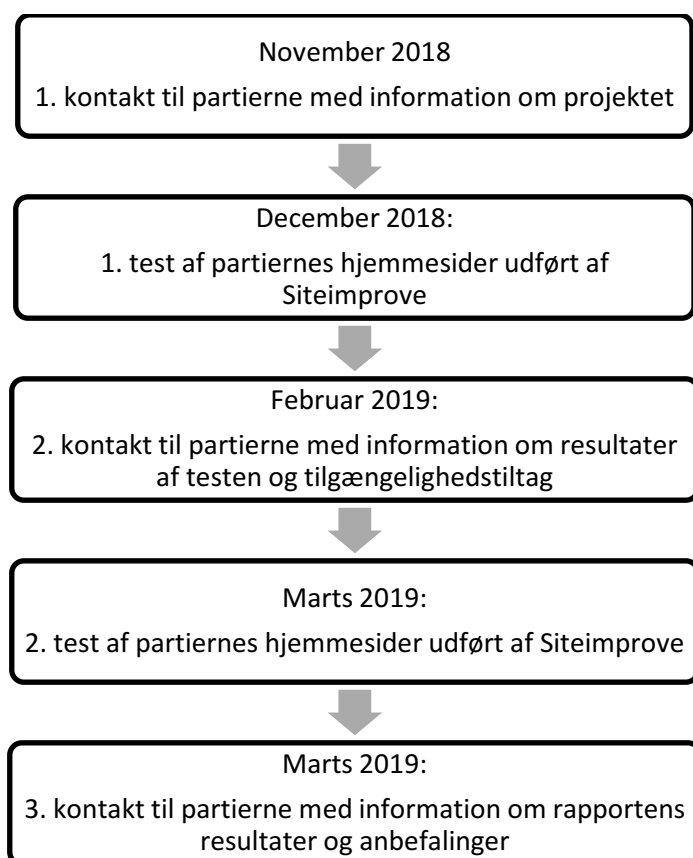
offentlige sektor lige sniger sig op på vurderingen ”gennemsnitlig” (Siteimprove test den 1. marts 2019).

Scoren er ikke den eneste måde at måle tilgængelighed på, da det også kræver mere manuelle og kvalitative vurderinger af hjemmesidens funktion. Som supplement til scoren har Siteimprove undersøgt hjemmesidernes lixtal og foretaget manuelle tests af eksempelvis indmeldingsformularer til partierne. Alle disse tests har til formål at danne et samlet overblik over hjemmesidernes tilgængelighed⁸.

2.1.1 KONTAKT TIL PARTIERNE

Hjemmesiderne er testet i to omgange i december 2018 og marts 2019. Inden første test er der i november 2018 taget kontakt til samtlige partier med information om undersøgelsen. Efter første kontakt vendte fire partier tilbage med et kort svar om generel interesse for at blive opdateret om undersøgelsen. Efter anden kontakt vendte et parti tilbage og anmodede om et møde om yderlige information om tilgængelighed.

Oversigt over kontakt med partierne:

2.1.2 RUNDSPØRGE

Undersøgelsen af partiernes hjemmesider er suppleret af en lille rundspørge blandt personer med handicap. Rundspørgen var online, blev udsendt gennem tre handicaporganisationer, og 25 personer besvarede spørgeskemaet. Rundspørgen bliver alene brugt til at eksemplificere den oplevede manglende tilgængelighed og dens konsekvenser. Besvarelser fra rundspørgen rapporteres i en række citater.

2.2 RESULTATER

2.2.1 SAMTLIGE PARTIER KLARER SIG DÅRLIGT

Siteimproves tests viser, at alle partiernes hjemmesider klarer sig dårligt i forhold til tilgængelighed. Ingen af partiernes hjemmesider lever nemlig op til den forventede standard for offentlige myndigheders hjemmesider. Scoren for tilgængelighed for de forskellige partier fordeler sig således:

Parti	Tilgængelighedsscore (1. marts 2019)	Hjemmesidens tilgængelighed
Alternativet	64,2	Dårlig
Dansk Folkeparti	63,7	Dårlig
Det Konservative Folkeparti	62,8	Dårlig
Enhedslisten	59,7	Dårlig
Liberal Alliance	62,6	Dårlig
Radikale Venstre	59,6	Dårlig
Socialdemokratiet	60,0	Dårlig
Socialistisk Folkeparti	60,6	Dårlig
Venstre	65,1	Dårlig
Offentlige myndigheder (Gennemsnit / benchmark)	70,8	Gennemsnitlig

Det er vigtigt at bemærke, at forskellen mellem partiernes score er så lille, at der ikke kan siges at være nogen kvalitativ forskel. Alle partiernes hjemmesider har dårlig tilgængelighed, og det kan derfor være svært for personer med handicap at orientere sig på partiernes hjemmesider. Der er ingen nævneværdig forskel på resultaterne fra testen foretaget i december 2018.

De problemer, der tegner sig på tværs af de forskellige hjemmesider, er helt grundlæggende, men samtidig nemme at ændre, så tilgængeligheden kan blive bedre. Det kan for eksempel være mindre fejl, som går igen på mange sider.

Eksempler på problemer på partiernes hjemmesider, der hæmmer tilgængeligheden:

- Formularer: På 7 ud af de 9 partiers hjemmesider er det for en gruppe af mennesker ikke muligt at indmelde sig som medlem i partiet, da knapperne ikke er programmeret til at være læsbare.
- PDF-filer: Gennemsnitligt har de politiske partier 68 pdf-filer, der ikke er tilgængelige.
- Billeder: Mange billeder er ikke tagget eller udstyret med alternativ tekst, der kan hjælpe personer, der ikke kan se billedet.
- Hyperlinks: Mange hyperlinks er alene identificeret med forskelle i tekstfarven, hvilket gør det svært at lokalisere aktive links. Alternativt skal der bruges andre markører som understregning af linket.
- Generiske tekstlinks: På hjemmesiderne står der f.eks. mange steder "Læs mere" uden angivelse af, hvad man kan læse mere om. "Læs mere om partiets klimapolitik" kan eksempelvis gøre en stor forskel.

Disse eksempler udgør en barriere for mange personer med handicap. Det kan være potentielle medlemmer, der ikke kan melde sig ind i et politisk parti eller vælgere, der ikke har adgang til viden om partiernes politiske budskaber og visioner. Konkret vil ovenstående eksempler især gå ud over personer, der:

- er afhængige af at bruge tekstoplæsningsprogrammer eller forstørrelsesprogrammer (ordblinde, svagsynede og blinde).
- er afhængige af alene at bruge et tastatur (motoriske vanskeligheder).
- ikke kan se forskel på farver i teksten (farveblinde) eller har behov for stærke kontraster i forbindelse med forstørrelse af tekst (svagsynede).
- generelt har svært ved at orientere sig på hjemmesider (f.eks. grundet koncentrationsbesvær eller kognitive handicap).

”Sider med for megen grafik kan forvirre mig fuldstændig. Når der placeres tekst ovenpå billeder, nedsætter det min læsevne væsentligt, så jeg skal zoome mere ind, mister endnu mere overblik og anstrenger synet.”

”Jeg oplever, som blind ofte, at hjemmesidens bagvedliggende HTML-kode ikke er programmeret, så koden følger standarderne for tilgængeligt webdesign. I praksis betyder dette, at mange hjemmesider ikke viser informationen ordentligt for brugere af skærmlæsere. Der kan være indtastningsfelter, knapper og lignende, som ikke kan aktiveres.”

Kilde: Rundspørge blandt personer med handicap om betydning af tilgængelighed. Institut for Menneskerettigheder, februar 2019.

2.2.2 TILGÆNGELIGT VALGMATERIALE

Institut for Menneskerettigheder har også været i kontakt med de politiske partier repræsenteret i Folketinget med henblik på at undersøge, hvorvidt de har valgmateriale, der er særligt udviklet til at være tilgængeligt for blinde, svagsynede eller for personer med kognitive funktionsnedsættelser. Det har ikke været muligt at fremskaffe tilgængeligt valgmateriale fra nogen af partierne. Det er på trods af, at den danske stat er forpligtet via handicapkonventionen til at sørge for tilgængeligt valgmateriale.

Enhedslisten havde som det eneste parti tilgængeligt valgmateriale (både letlæseligt og materiale i punktskrift) i 2015, der kan fremfindes, hvis man søger efter det på søgemaskiner. Materialet er dog ikke overført fra partiets gamle hjemmeside, hvor det kunne downloades direkte. På deres nuværende hjemmeside er det i stedet noteret, at materialet kan fås ved at kontakte en person via e-mail.⁹

Vi har ikke systematisk undersøgt andre kilder til information om partierne og deres politik for eksempel radio, tv, lydavisere eller særlige hjemmesider udviklet til personer med funktionsnedsættelse, men vi er ikke stødt på den slags materiale som et led i denne undersøgelse.

3 TILGÆNGELIGHED PÅ VÆLGERMØDER

3.1 VÆLGERMØDERS BETYDNING

En anden væsentlig vej til politisk deltagelse ved valg er gennem vælgermøder. Der er i Danmark stor tradition for vælgermøder forud for valg. På trods af de store mængder af information, der i dag findes digitalt, vil lokalforeninger landet over typisk afholde debatarrangementer og vælgermøder før et folketingsvalg. Det giver vælgerne mulighed for at møde de politiske kandidater ansigt til ansigt og høre om deres politiske visioner, men også at stille de spørgsmål, de selv brænder inde med og forsøge at bringe ting til den politiske dagsorden.

Det er værd at bemærke, at mange større valgdebatter i dag bliver sendt i fjernsynet. Samtidig benytter partier og politikere i stigende grad digitale platforme til at bringe deres politiske budskaber. Den øgede digitalisering og mediernes tilstedeværelse ved vælgermøder vil øge tilgængeligheden til information for personer med handicap, såfremt webmedierne er tilgængelige. Alligevel spiller de lokale vælgermøder en rolle for lokaldemokratiet og muligheden for at møde de opstillede kandidater i egen valgkreds. Derfor er det vigtigt, at alle har lige muligheder for at deltage i offentlige vælgermøder, både politikere og vælger. Læs mere om tilgængelighed og politikere med handicap i afsnit 3.3.4.

3.1.1 VÆLGERMØDER OG TILGÆNGELIGHED

Både information om tilgængelighed forud for vælgermødet og den faktiske fysiske tilgængelighed på vælgermødelokationen er afgørende for, om personer med handicap kan deltage i et vælgermøde.

Med henblik på at undersøge den fysiske tilgængelighed ved vælgermøder har Institut for Menneskerettigheder undersøgt faciliteterne på 100 lokationer, hvor der forud for folketingsvalget i 2015 blev afholdt et vælgermøde. Derudover har instituttet undersøgt, om der forud for vælgermødet i annonceringen blev informeret om tilgængeligheden til mødet.

3.2 HVORDAN HAR VI UNDERSØGT DET?

Institut for Menneskerettigheder har tilfældigt udvalgt 100 lokationer, hvor der blev afholdt vælgermøder i perioden op til folketingsvalget i 2015 (fra 1. maj 2015 til 18. juni 2015). Søgningen er lavet via søgninger på Google og via Infomedia (dagblade og andre medier). For at sikre en geografisk spredning er der valgt 20 vælgermøder i hver af landets regioner, fordelt på de to største kommuner og de fem mindste i den pågældende region. Der er ikke tale om en

repræsentativ undersøgelse, men Institutet har herved forsøgt at indsamle en stikprøve, der omfatter forskellige typer af vælgermøder i både størrelse og lokation. Med udgangspunkt i disse vælgermøder er der lavet en undersøgelse af, dels, hvorvidt der i annonceringen af vælgermødet bliver informeret om tilgængeligheden ved mødet og dels, om lokaliteten er tilgængelig. Institutet har benyttet sociale medier, digitale nyhedsmedier og lokalaviser for at undersøge annonceringerne for vælgermøderne.

Hver af de 100 vælgermødelokationer er blevet kontaktet¹⁰ med henblik på at undersøge, hvorvidt de har følgende faciliteter til rådighed:

- Niveaufri adgang
- Handicapparkering
- Handicaptoilet
- Teleslynge
- Elevator (hvis flere plan).

Ovenstående faciliteter er inden for rammerne af, hvad Byggeloven foreskriver, at nye eller væsentligt ombyggede offentlige bygninger skal besidde. Derfor er disse faciliteter valgt som målestok for, hvorvidt der er tale om en tilgængelig bygning. Det er vigtigt at bemærke, at disse faciliteter primært afhjælper personer med bevægelses- og hørebæsvær. En bygning, der har disse faciliteter til rådighed, er derfor ikke nødvendigvis tilgængelig for alle personer med handicap.

Det er langt fra alle 100 vælgermøder, der er afholdt i offentlige bygninger, og de er derfor ikke alle underlagt byggelovens forskrifter. For at sikre lige adgang til offentlige vælgermøder skal de dog afholdes i tilgængelige bygninger, og der bør som minimum informeres om eventuelle hindringer, der gør møderne utilgængelige.

Institut for Menneskerettigheder har kontaktet de 100 udvalgte lokationer, hvor der blev afholdt et vælgermøde op til folketingsvalget i 2015 på telefon eller mail. De enkelte privatpersoner, der har lagt bolig til et vælgermøde, er ikke blevet kontaktet. Det har været muligt at få kontakt til 80 af de 100 vælgermødelokationer, og Institutet er således kun bekendt med faciliteterne ved 80 af de afholdte vælgermøder.

Undersøgelsen af vælgermødernes tilgængelighed er suppleret af en lille rundspørge blandt personer med handicap. Rundspørgen var online, blev udsendt blandt handicaporganisationer, og 25 personer besvarede spørgeskemaet. Rundspørgen bliver alene brugt til at eksemplificere den oplevede manglende tilgængelighed og dens konsekvenser i en række citater.

De fem tilgængelighedsaspekter, som vi har undersøgt i denne rapport, er langt fra en udtømmende liste af de barrierer, der kan have betydning for personer med handicaps adgang til vælgermøder. Af øvrige ting kan nævnes adgang til tegnsprogstolkning, mulighed for at medbringe en hjælper og transport til og fra vælgermødet.

3.3 RESULTATER

3.3.1 INGEN INFORMERER OM TILGÆNGELIGHED

Blandt de 100 vælgermøder, Instituttet har undersøgt, var der ingen, der i annonceringen oplyste om tilgængelige faciliteter på vælgermødelokationen¹¹.

Den manglende information i annonceringen er en barriere for personer med handicap. Tilgængelige faciliteter bør oplyses på linje med de andre praktiske oplysninger i annonceringen af afholdelsen af et vælgermøde.

Der danner sig altså et meget klart billede af, at det er op til personen selv at undersøge, hvorvidt et vælgermøde er tilgængeligt for personer med handicap. Enkelte af vælgermødelokationerne, f.eks. biblioteker eller beboerhuse, oplyser på deres hjemmeside om tilgængelighed for personer med handicap. Ligeledes findes der hjemmesider som for eksempel www.godadgang.dk, der oplyser om tilgængelighed til forskellige bygninger landet over. Det er dog få af de 100 lokationer, Instituttet har undersøgt, der findes tilgængelighedsinformation om digitalt.

Det betyder reelt, at mange vil være nødt til at tage chancen, når de tager stilling til, om de tager til et vælgermøde. Nogle ting vil man kunne undersøge forinden på Google Maps eller lignende, men afgørende information om bygningens tilgængelighed er ikke altid mulig at skaffe viden om forinden et arrangement. Resultatet kan være, at personer er nødsaget til kun at dukke op til vælgermøder, der bliver afholdt et sted, som de har besøgt forinden og kender. Det stemmer overens med, at 33 % af personer med større fysiske handicap svarer, at fysisk adgang har betydning for, hvor man går ud i sit lokalsamfund (jf. figur 3).

”Det betyder utrolig meget med god information - så er man sikker på, at man kan tage til et arrangement uden at tænke på, om man overhovedet kan komme ind. Jeg er kørestolsbruger og har ingen gangfunktion, så jeg orienterer mig altid inden et arrangement.”

”Det betyder alt [med god information]. Er stedet utilgængeligt, skal der lidt mere planlægning til, og måske inviteres en ven.”

”At der informeres om tilgængeligheden betyder, at jeg bedre kan afkode, om jeg overhovedet kan deltage, og hvor meget hjælp jeg behøver til arrangementet.”

”Det er så vigtigt. Nogle gange spørger jeg, men det er også trættende i længden.”

Kilde: Rundspørge blandt personer med handicap om betydning af tilgængelighed. Institut for Menneskerettigheder, februar 2019.

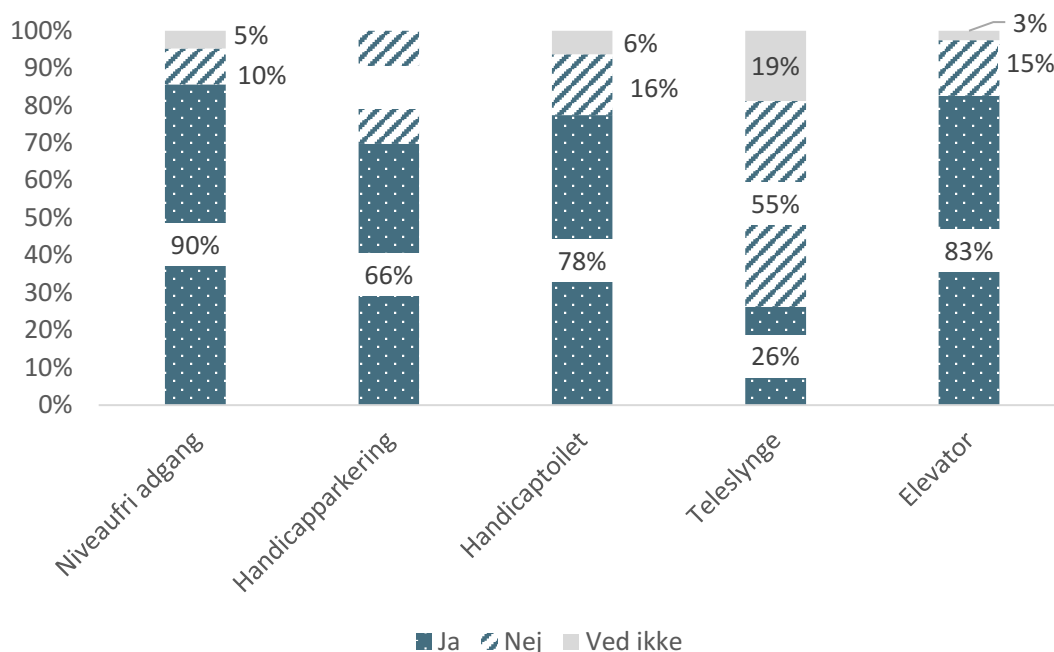
Det kan også afhjælpe problemet, hvis der på invitationen til vælgermødet står kontaktoplysninger på en person, som man kan skrive til, hvis man har spørgsmål til tilgængelighedsforholdene på stedet.

3.3.2 TILGÆNGELIGHEDEN HALTER

Niveaufri adgang er forudsætningen for, at man kan komme ind i en bygning. 90 % af lokationerne har da også niveaufri adgang, så det er muligt for f.eks. kørestolsbrugere eller personer med gangbesvær at komme ind i bygningen. Omvendt er det svært at forestille sig at kunne deltage i et vælgermøde i et par timer uden at have mulighed for at benytte et toilet. 16 % af vælgermødelokaliteterne har ikke et handicaptoilet til rådighed.

Ved næsten hver tredje lokalitet er der ikke adgang til handicapparkering. Det har konsekvens for de 16 % af personer med større fysisk handicap, der ikke kan tage tog eller bus (VIVE 2017: 90). For hver syvende lokalitet er der flere niveauer, men ingen elevator til rådighed. Yderligere har få lokationer kunnet stille en teleslynge til rådighed – det gælder for hver fjerde af vælgermødelokationerne.

Figur 4: Tilgængelighed på vælgermøder fordelt på tilpasninger

Note: Beregninger foretaget af Institut for Menneskerettigheder på baggrund af indsamlet information om tilgængelige faciliteter ved 80 lokationer, hvor der blev afholdt vælgermøde forud for folketingsvalget i 2015. Ved indsamlingen blev der spurgt om, hvorvidt lokationerne har de fremhævede faciliteter til rådighed.

Der tegner sig et billede af, at flere af vælgermøderne er blevet afholdt i bygninger, der faktisk har faciliteter til rådighed, der kan øge tilgængeligheden for personer med handicap. Derfor er det beklageligt, at der forud for ingen af vælgermøderne er blevet annonceret om netop dette.

Der er dog også en betydelig del af vælgermøderne, der er blevet afholdt steder, der ikke er tilgængelige, eller steder, der kun er tilgængelige for nogle grupper, men hvor andre vil være forhindret i at deltage.

”Jeg oplevede, at der var trapper ind til stedet, hvor der var vælgermøde. Det er pinligt, at demokrati ikke er for alle”.

”Jeg kom til et offentligt arrangement, hvor jeg var indbudt og havde meddelt, at jeg var i kørestol. Lokalet var på 1 sal og uden elevator, så jeg måtte køre hjem igen”.

”Jeg skulle til et borgermøde på en efterskole, hvor der var 6 trin op. Jeg er kørestolsbruger. Det var ydmygende at sidde der og glo, og så køre hjem igen”

Kilde: Rundspørge blandt personer med handicap om betydning af tilgængelighed. Institut for Menneskerettigheder, februar 2019.

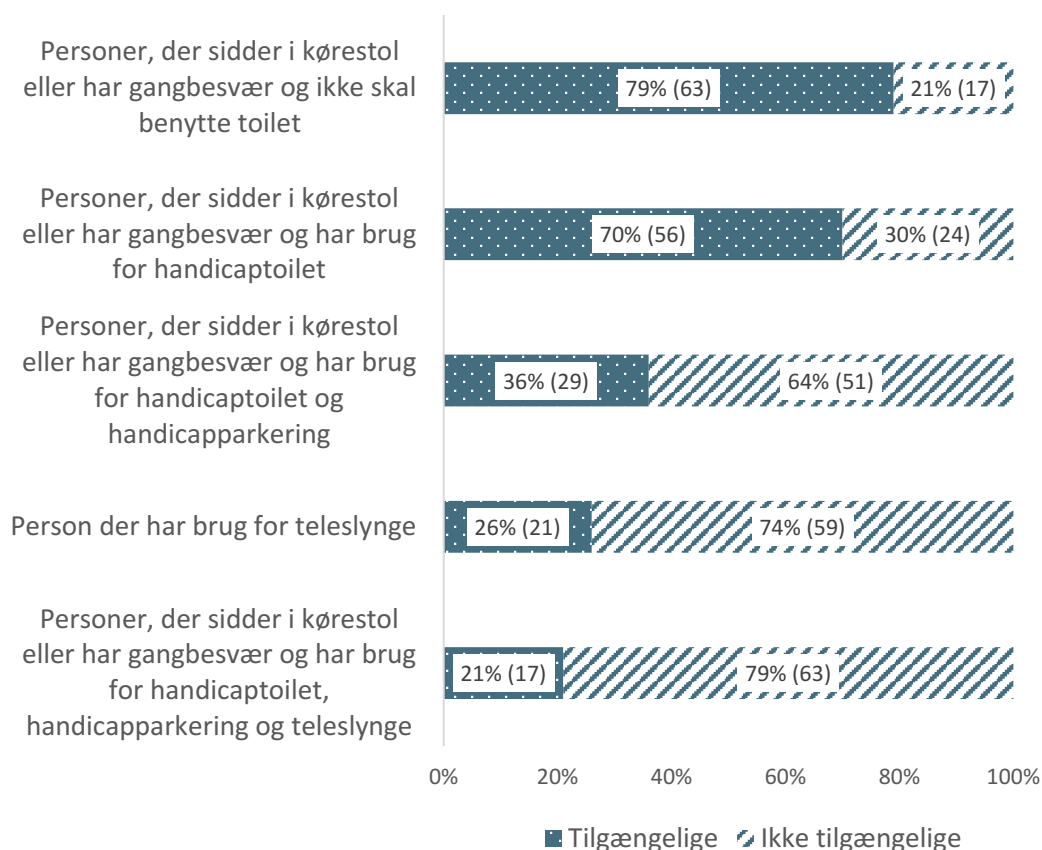
3.3.3 MANGE MED HANDICAP MÅ GÅ FORGÆVES

På trods af, at 90 % af stederne har niveaufri adgang, så er det langt fra lig tilgængelighed. Der kan for eksempel være problemer med at komme op til et arrangement på en anden etage, hvis der ikke er elevator, og det kan være umuligt at komme på toilettet for kørestolsbruger.

Ud fra de barrierer, som personer med handicap kan møde, har vi opstillet procentdelen af vælgermøder, som de ud fra tilgængeligheden ville kunne deltage i.

Tallene peger på, at det langt fra er de samme vælgerlokaliteter, der er tilgængelige, når vi ser på tværs af de forskellige tilpasningsmuligheder. For eksempel er tilgængeligheden hhv. 90 %, 83 %, 78 %, 56 %, når vi ser på hhv. niveaufri adgang, handicapp toilet, handicapparkering og elevator. Men skal alle de fire faktorer være til tilgængelige, så er det kun 36 % af vælgermødelokaliteterne, der er tilgængelige.

Figur 5: Tilgængelighed på vælgermøder for forskellige persongrupper

Note: Procentdel af 80 tilfældigt udvalgte vælgerlokalteter i Danmark forud for valget i 2015, hvor der var tilgængeligt for forskellige grupper af personer med særlige behov. Baseret på, om der er niveaufri adgang, handicapparkering, handicptoilet, teleslynge og elevator (hvis flere niveauer).

Hvis man tager udgangspunkt i, at man skal have både adgang til lokale og toilet, så er 70 % af stederne (56 ud af 80) tilgængelige. Er der også brug for handicapparkering, så er tilgængeligheden nede på 36 % af vælgermøderne. For personer, der bruger teleslynge, er 26 % af vælgermøderne tilgængelige. Selvom der er en teleslynge til rådighed, er det langt fra sikkert, at den bliver brugt. Det kan måske afhænge af, at en deltager insisterer på, at den benyttes, og det indebærer, at alle talerne ved mødet gør brug af en mikrofon og ikke forsøger at "råbe lokalet op".

3.3.4 BARRIERER FOR POLITIKERE MED HANDICAP

Centrum for de fleste vælgermøder er de inviterede politikere fra de politiske partier. Når et vælgermøde ikke er tilgængeligt går det ikke blot ud over de borgere, der møder op, men det forhindrer personer med handicap i aktivt at deltage i politik og stille op for et parti. Danmark er i Handicapkonventionen

forpligtet til at fremme et miljø, hvor personer med handicap deltager i varetagelsen af politiske anliggender, som for eksempel at stille op som kandidat til folketinget. Til nogle vælgermøder møder der flere hundrede borgere op. Et vælgermøde er derfor en mulighed for at fortælle om sin politik og vinde potentielle stemmer. Er det ikke muligt for politikere med handicap at deltage i disse møder, vil det selvsagt stille dem dårligere, end andre kandidater, når der er valg.

Der er ingen tvivl om, at der er store barrierer for personer med handicap i politik, og at det kniber med repræsentation af personer med synlige handicap. Først i 2017, vel at mærke næsten 100 år efter den første kvinde blev valgt til folketinget, kom den første kørestolsbruger i folketinget. Eftersom hverken talerstol eller folketingssalen var tilgængelig foretog man i oktober 2018 en renovering af folketinget, som gjorde det muligt for medlemmer af folketinget, der er kørestolsbrugere, at tale fra talerstolen på lige fod med andre¹².

4 ANBEFALINGER

Denne undersøgelse viser, at der er store udfordringer for personer med handicap, når de ønsker at deltage i demokratiet forud for et valg. Både den digitale og fysiske tilgængelighed svigter, og det skaber barrierer for, at personer med handicap kan deltage i valgkampen på lige vilkår med alle andre.

Det følger af Handicapkonventionen, at Danmark er forpligtet til løbende at forbedre tilgængeligheden til offentlige tilbud, og konventionen indeholder også en specifik forpligtelse til at sikre personer med handicaps deltagelse i valg og adgang til valgmateriale på lige fod med andre.

Med henblik på at fremme tilgængeligheden til valgkampe og fjerne barriererne for personer med handicaps deltagelse i demokratiet i Danmark, anbefaler Institut for Menneskerettigheder følgende:

1. At Folketinget ændrer lov om tilgængelighed til offentlige hjemmesider og mobilapplikationer, så den også gælder for opstillingsberettigede partier til Folketinget.
2. At partierne sikrer, at både fysisk valgmateriale og partiernes hjemmesider er tilgængelige.
3. At partierne fremmer, at vælgermøder bliver tilgængelige, og at der bliver oplyst om tilgængelighed forud for vælgermøderne.

LITTERATUR

VIVE – Amilon, A., Bech Bojsen, L., Vernstrøm Østergaard, S. & A. H. Rasmussen (2017): *Personer med handicap – Hverdagsliv og levevilkår 2016*. København: VIVE.

VIVE – Amilon, A., Bech Bojsen, L., Vernstrøm Østergaard, S. & A. H. Rasmussen (2017a): *Blinde og stærkt svagsynedes levevilkår. Muligheder og barrierer for samfundsdeltagelse*. København: VIVE.

Jensen, J., Hoff, J. & L. Kastrup (2015): *Internettet og folketingsvalget 2015*. København: Danske Medier Research.

Center for Ligebehandling af handicappede (2013): *Tilgængelighed til valg, for personer med funktionsnedsættelse*. København: Det Centrale Handicapråd.

SLUTNOTER

¹ Pjecen blev udviklet i 2009 af Center for Ligebehandling af Handicappede og opdateret i en webudgave af Det Centrale Handicapråd. Lokaliseret den 11. marts på [www: https://valg.oim.dk/media/15679/tilgaengelighed-til-valg.pdf](https://valg.oim.dk/media/15679/tilgaengelighed-til-valg.pdf)

² Landsforeningen LEV sendte i 2011 brev til Indenrigsministeriet med forslag om at have billeder og logos på stemmesedler for at øge tilgængeligheden for personer med udviklingshæmning eller læsevanskeligheder. I samme omgang sendte de brev til samtlige partier med opfordring til partierne om at udvikle letlæst valgmateriale målrettet både borgere med udviklingshæmning og borgere læsevanskeligheder. Lokaliseret den 11. marts på [www: https://www.lev.dk/nyheder/2011/august/demokrati-for-alle](https://www.lev.dk/nyheder/2011/august/demokrati-for-alle)

³ L 126 Forslag til lov om tilgængelighed af offentlige organers websteder og mobilapplikationer. Lokaliseret den 25. februar på [www: https://www.ft.dk/samling/20171/lovforslag/L126/103/afstemninger.htm](https://www.ft.dk/samling/20171/lovforslag/L126/103/afstemninger.htm)

⁴ SHILD er baseret på en repræsentativ stikprøve af tilfældigt udvalgte borgere i den danske befolkning i alderen 16-64 år. I 2016 har 20.451 personer besvaret spørgeskemaet ud af 38.000 tilfældigt udtrukne (svarende til en svarprocent på 53 pct.). Data er indsamlet af og publiceret i rapporten "Personer med handicap – Hverdagsliv og levevilkår 2016" (VIVE 2017).

⁵ Baseret på befolkningstal for aldersgruppen 16-64 år i 2016 (tal fra Danmarks Statistik, Statistikbanken).

⁶ Betænkning over beslutningsforslag "Forslag til folketingsbeslutning om handicaptilgængeligt politisk materiale". Lokaliseret den 5. marts på [www: https://www.ft.dk/samling/20151/beslutningsforslag/B125/bilag/3/1636770.pdf](https://www.ft.dk/samling/20151/beslutningsforslag/B125/bilag/3/1636770.pdf)

⁷ Folketinget: Partistøtte og Folketingsvalg. Lokaliseret den 7. marts på [www: https://valg.oim.dk/valg/partistoette/folketingsvalg/](https://valg.oim.dk/valg/partistoette/folketingsvalg/)

⁸ Man kan læse mere om tilgængelighedsscoren på Siteimproves hjemmeside. Lokaliseret den 13. marts 2010 på [www: https://support.siteimprove.com/hc/en-gb/articles/115001670252-What-is-the-Accessibility-Score-](https://support.siteimprove.com/hc/en-gb/articles/115001670252-What-is-the-Accessibility-Score-)

⁹ Undersiden dukker op som en nyhed fra 2015, hvis man søger på "valgmateriale". På siden om partiets handicapudspil står der: "Enhedslisten har i år teksten og tegnsprogstolket sin valgvideo, trykt valgfoldere i punktskrift for

blinde og i samarbejde med Udviklingshæmmedes Landsforbund udviklet materiale, som er særligt let at forstå. Det kan rekvireres via mail til elsark@ft.dk". Lokaliseret den 11. marts på www.https://enhedslisten.dk/2015/06/04/udspil-demokrati-for-alle-uanset-handikap

¹⁰ Lokalteterne er alle blevet ringet op af en medarbejder fra Institut for Menneskerettigheder. Hvis ingen svarede, blev de ringet op igen en uge efter, og igen to uger efter. Der blev også udsendt e-mails med spørgsmål om tilgængelighed til de lokaliteter, der ikke var mulige at få fat i per telefon. Enkelte vælgerlokaliteter, der var private hjem, blev frasorteret. For enkelte lokaliteter var det muligt at finde information om tilgængelighed på internettet. Der var ingen af de personer, som vi fik fat i, der nægtede at opgive oplysninger om tilgængelighed. Det er selvfølgelig muligt, at der kan være en anden tilgængelighed i 2015. Billedet af tilgængelighed er derfor baseret på den aktuelle tilgængelighed på de lokationer og, hvis noteret, lokaler, hvor vælgermøderne i 2015 blev afholdt. En majoritet af lokaliteterne var offentlige steder (skoler, biblioteker m.m.), men der var også virksomheder (større og mindre) og kulturelle institutioner (teater m.m.) iblandt.

¹¹ Det er muligt, at der forud for de udvalgte vælgermøder er blevet oplyst om tilgængelighed gennem andre kanaler end dem, Instituttet har undersøgt. For eksempel har vi ikke lyttet til lydavisere eller radioindslag i perioden op til folketingsvalget i 2015. Særligt for personer med synsbesvær udgør disse kanaler en væsentlig kilde til information. Alligevel kan det konkluderes, at informationen om tilgængelighed for personer med handicap forud for afholdelsen af et vælgermøde, er mangelfuld.

¹² Folketingets nyheder (2018). Lokaliseret den 22. marts på www.https://www.ft.dk/da/aktuelt/nyheder/2018/10/ny-folketingssal

møde
1. sal

